

IZGORELOST ZAPOSLENIH V ZDRAVSTVENI NEGI MED DRUGIM VALOM COVID-19

MATEJA LORBER IN MOJCA DOBNIK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za zdravstvene vede, Maribor, Slovenija.

E-pošta: mateja.lorber@um.si, mojca.dobnik@hotmail.com

Povzetek Uvod: Pandemija COVID-19, velik javni problem z velikim številom okužb in smrti, lahko povzroči številne psihološke težave pri zdravstvenih delavcih. Namen raziskave je bil preučiti izgorelost med zaposlenimi v zdravstveni negi, ki sodelujejo pri oskrbi bolnikov s COVID-19. Metode: Uporabljena je bila deskriptivna presečna študija. V raziskavi so sodelovali zaposleni v zdravstveni negi iz štirih bolnišnic, kjer se zdravijo bolniki s COVID-19. Rezultati: Izgorelost zaposlenih v zdravstveni negi je na zgornji zmerni ravni, a hkrati visoka čustvena izčrpanost pri 64 % zaposlenih. 88 % zaposlenih v zdravstveni negi je bilo razporejenih na drugo klinično področje, 65 % pa se je zaradi službe počutilo pod stresom. Pomembne so bile razlike v čustveni izčrpanosti glede na stopnjo izobrazbe ($p=0,015$) in med tistimi, ki so bili razporejeni na drug oddelek ali ne ($p=0,008$). Zaključki: Zaposleni v zdravstveni negi so doživeli visoko stopnjo čustvene izčrpanosti. Psihološka podpora je bistvenega pomena za ohranjanje zdravja in dobrega počutja zaposlenih, predvsem v primeru visoke čustvene izčrpanosti in poklicnega stresa.

Ključne besede:

epidemija,
COVID-19
zdravje
zaposleni
izgorelost.

BURNOUT OF EMPLOYEES IN NURSING DURING THE SECOND WAVE OF COVID-19

MATEJA LORBER & MOJCA DOBNIK

University of Maribor, Faculty of Health Sciences, Maribor, Slovenia.

E-mail: mateja.lorber@um.si, mojca.dobnik@hotmail.com

Abstract Introduction: A pandemic of COVID-19, a major public problem with a high number of infections and deaths, can lead to many psychological issues in healthcare professionals. The study aimed to examine burnout among employees in nursing employees in caring for COVID-19 patients. Methods: A descriptive cross-sectional study was used. The sample included employees in nursing from four hospitals, where they take care of COVID-19 patients. Results: Burnout is at the upper-moderate level, but high emotional exhaustion in 64% of employees in nursing. 88% of employees in nursing were deployed to another clinical area, and 65% felt under stress because of their job. There were significant differences in emotional exhaustion according to the level of education ($p=0.015$) and employees who were deployed to another department or not ($p=0.008$). Conclusions: Employees in nursing experienced a high level of emotional exhaustion. Psychological support is essential to preserving employees' health and well-being, mainly when emotional exhaustion and occupational stress levels are high.

Keywords:
epidemic,
COVID-19,
health,
employees,
burnout.

1 Uvod

Koronavirusna bolezen 2019 (COVID-19) predstavlja veliko globalno izredno situacijo na področju javnega zdravja (World Health Organization, 2020). Izbruh COVID-19 je postavil na preizkušnjo nacionalne in svetovne zdravstvene sisteme, saj prispeva k preobremenjenosti zdravstvenih delavcev. Z velikim številom okužb in smrtnimi primeri lahko COVID-19 povzroči številne psihološke težave, vključno s stresom, tesnobo, depresijo, strahom in izgorelostjo (Arslan, Yildirim & Wong, 2020). Pomembno je razumeti dejavnike, povezane s posameznikovo izkušnjo stresa in izgorelosti v času pojava COVID-19, da preprečimo psihične težave. Bradley in Chahar (2020) sta ugotovila, da COVID-19 predstavlja stresor za zaposlene v zdravstvu, vključno s tveganjem okužbe, socialno izolacijo in ekonomskimi posledicami. Študija skoraj 9.500 zaposlenih v zdravstvu je pokazala, da se je med pandemijo povečala mediana stresa. Glavni stresorji so bili pomanjkanje osebne zaščitne opreme, strah pred okužbo s COVID-19 in strah pred širjenjem okužbe na družinske člane (Society of Critical Care Medicine, 2020). Zaznani stresorji, povezani z delom, so bili povezani z anksioznostjo in depresijo ter odražajo fizična in čustvena tveganja za zdravstvene delavce (Stehman, Testo, Gershaw & Kellogg, 2019). Hkrati se številni zdravstveni delavci v času pojava COVID-19 soočajo tudi z večjimi zahtevami v domačem okolju (Shanafelt, Ripp & Trockel, 2020).

Konstrukt izgorelosti je opredeljen kot psihološki sindrom, ki ga povzroči dolgotrajen odziv na medosebne stresorje, predvsem na delovnem mestu (Maslach & Leiter, 2016). Vključuje tri glavne dimenzije: čustveno izčrpanost, depersonalizacijo in zmanjšan osebni dosežek (Maslach & Jackson, 1981; Maslach & Leiter, 2016). Ta večdimenzionalni model izgorelosti poudarja pomen posameznikove izkušnje stresa v družbenem kontekstu in vključuje predstavo o sebi in drugih (Maslach & Leiter, 2016).

Namen raziskave je bil preučiti izgorelost med zaposlenimi v zdravstveni negi, ki oskrbujejo bolnike s COVID-19 v bolnišnicah v Sloveniji.

2 Metode

2.1 Vzorec

V času drugega vala epidemije COVID-19 je bila izvedena presečna študija. Od povabljenih sedmih COVID bolnišnic v Sloveniji so se za sodelovanje odločili v štirih bolnišnicah. K sodelovanju v tej študiji so bili povabljeni vsi zaposleni v zdravstveni negi, ki so sodelovali v oskrbi bolnikov s COVID-19 v sodelujočih bolnišnicah. Uporabljen je bil namenski vzorec. Vrnjenih smo dobili 184 v celoti izpolnjenih vprašalnikov. Povprečna starost sodelujočih je bila $33,12 \pm 7,44$ let.

2.2 Raziskovalni instrument

V okviru vprašalnika smo merili izgorelosti, in sicer s pomočjo Maslach Burnout Inventory – MBI-HSS [12] MBI-HSS se uporablja za oceno izgorelosti na delovnem mestu, opredeljeno s tremi podlestvicami: čustvena izčrpanost (9 trditev); depersonalizacija (5 trditev); in osebni dosežli (8 trditev), do katerih so se anketirani opredeljevali s pomočjo 7-stopenjske Likertove lestvice (0 = nikoli, 1 = nekajkrat na leto ali manj, 2 = enkrat na mesec ali manj, 3 = nekajkrat na mesec, 4 = enkrat na teden, 5 = nekajkrat na teden, 6 = vsak dan) (Maslach & Jackson, 1981; Maslach, Leiter & Jackson, 2017). Ocene 19-26 ali ≥ 27 pri čustveni izčrpanosti, 6-9 ali ≥ 10 pri depersonalizaciji ter 34-39 in ≤ 33 pri osebnih dosežkih kažejo na zmerno ali visoko izgorelost za posamezno dimenzijo (Maslach & Leiter, 2016). Cronbach alfa koeficient MBI-HSS je znašal 0,86.

2.3 Obdelava podatkov

Izvedli smo deskriptivno analizo za oceno izgorelosti zaposlenih v zdravstveni negi, ki sodelujejo v oskrbi bolnikov s COVID-19. Kolmogorov-Smirnov test je potrdil, da porazdelitev podatkov za preučevane spremenljivke ni bila normalno porazdeljena ($p < 0,001$). Razlike med primerjavo skupin smo izvedli z Mann-Whitneyjevim U-testom in Kruskal-Wallisovim H-testom. Stopnja statistične pomembnosti je bila $p < 0,05$. Statistična analiza je bila izvedena s SPSS različico 27.0 (IBM Corp, ZDA).

3 Rezultati

Od 184 zaposlenih v zdravstveni negi jih je bilo 88 % (n=161) razporejenih na drugo klinično območje v času drugega vala COVID-19. 89 % (n=164) je poročalo, da so dobili vse potrebne informacije o COVID-19. 96 % (n=177) je ocenilo, da imajo na voljo osebo, ki je posredovala vse informacije o delu. 95 % (n=175) je imelo na voljo vso potrebno dokumentacijo o delu, 99 % (n=182) je imelo dovolj opreme za osebno varnost in ustrezno zaščito pred okužbo.

Tabela 1: Stopnja izgorelosti

Variables	Mean±SD	n(%)	Min-Max	Mediana (IQR)
MBI-HSS- ČI	27.37±5.89		0-48	28.0 (4.0)
Blaga ČI (≤18)		11(6)		
Srednja ČI (19-26)		56(30)		
Visoka ČI (≥27)		117(64)		
MBI-HSS - DP	6.77±5.72		0-28	5,0 (2.0)
Blaga DP (≤5)		73(40)		
Srednja DP (6-9)		98 (53)		
Visoka DP (≥10)		13(7)		
MBI-HSS- OD	38.25±6.68		21-48	39.0 (3.0)
Visoka OD-(≥40)		51(28)		
Srednja OD (34-39)		114(62)		
Nizki OD-> izgorelost(≤33)		19(10)		

Legenda: ČI=čustvena izčrpanost; DP=depersonalizacija; OD=osebni dosežki

65 % (n=119) zaposlenih v zdravstveni negi se zaradi svojega dela počuti pod stresom in le 16 % (n=30) je zadovoljnih s svojim delom v času raziskave.

Ugotovili smo, da imajo zaposleni v zdravstveni negi, ki imajo enega ali več otrok višjo oceno čustvene izčrpanosti ($Z=-4,295$; $p<0,001$) in depersonalizacije ($Z=-3,031$; $p=0,002$) ter nižjo oceno osebnih dosežkov ($Z=-2,890$; $p=0,004$). Zaposleni, v zdravstveni negi, ki so bili v drugem valu COVID-19 razporejeni na drug oddelek

so imeli višjo oceno čustvene izčrpanosti ($Z=-0,252$; $p=0,008$). V oceni izgorelosti ($Z=-0,065$; $p=0,948$) in čustvene izčrpanosti ($Z=-1,038$; $p=0,299$) nismo ugotovili pomembnih razlik med spoloma. Zaposleni v zdravstveni negi, ki čutijo večji strah za svoje zdravje, so imeli višjo stopnjo čustvene izčrpanosti ($Z=-3,362$; $p=0,001$) in nižjo oceno depersonalizacijo ($Z=-2,218$; $p=0,027$).

Glede na samooceno definicije izgorelosti zaposlenih v zdravstveni negi smo ugotovili, da 3 % ($n=7$) zaposlenih v zdravstveni negi uživa v svojem delu in nima simptomov izgorelosti, 65 % ($n=120$) je pod stresom in nimajo vedno toliko energije kot so imeli, vendar se ne počutijo izgorele, 28 % ($n=53$ %) jih je samoocenilo, da so izgoreli in imajo enega ali več simptomov izgorelosti 2 % ($n=4$) zaposlenih v zdravstveni negi je samoocenilo, da simptomi izgorelosti, ki jih doživljajo ne bodo hitro minili in je pri njih celo prisotna frustracija pri delu, 1 % ($n=2$) zaposlenih v zdravstveni negi pa celo navaja, da se počuti popolnoma izgorelo in je na točki, ko bodo morda morali poiskati pomoč

Glede na stopnjo izobrazbe smo ugotovili statistično pomembne razlike v čustveni izčrpanosti ($\chi^2=8,454$; $p=0,015$) zaposlenih v zdravstveni negi. Glede na stopnjo delovnih izkušenj pa smo ugotovili statistične pomembne razlike v depersonalizaciji ($\chi^2=7,730$, $p=0,021$), ne pa v čustveni izčrpanosti ($\chi^2=0,854$, $p=0,652$).

4 Razprava in sklep

Izgorelost, ki jo doživljajo zaposleni v zdravstveni negi v bolnišnicah je na zmerni ravni, kar je v skladu z nacionalnimi raziskavami ZDA (Shanafelt et al., 2016), stopnjo izgorelosti zdravnikov v ZDA (Olson et al., 2019), zaposlenih v zdravstveni negi v urgentni dejavnosti v Koreji (Kim & Choi, 2016) in izgorelostjo zaposlenih v zdravstveni negi v času izbruha COVID-19 (Hu et al., 2020). Ugotovljene so bile razlike v izgorelosti glede na stopnjo izobrazbe, ni pa bilo zaznanih statistično pomembnih razlik v izgorelosti glede na spol zaposlenih v zdravstveni negi. Nekaterne prejšnje raziskave so poročale o demografskih značilnostih, kot so spol, starost in izobrazba (Adriaenssens, De Gucht & Maes, 2015; Hunsaker, Chen, Maughan & Heaston, 2015), kot dejavnikov, ki vplivajo na izgorelost. Medtem, ko v raziskavi avtorjev Hooper, Craig, Janvrin, Wetsel in Reimels (2010) spol prav tako ni bil povezan s stopnjo izgorelosti.

Ugotovljeno je bilo, da je bilo 88 % zaposlenih v zdravstveni negi zaradi pojavnosti COVID-19 razporejenih na drugo klinično področje. V primerjavi z raziskavo na Poljskem (Maciazsek et al. 2020) je to precej več, saj so tam poročali, da je le 30 % zdravstvenih delavcev v času pojava COVID-19 spremenilo delovno mesto. Zaposleni v zdravstveni negi, ki so delali z bolniki s COVID-19 že v prvem valu, so ocenili izgorelost in čustveno izčrpanost nižje kot ostali sodelujoči. Več kot 90 % zaposlenih v zdravstveni negi čuti strah za svoje zdravje in zdravje svojih bližnjih. Tudi Hu idr. (2020) so med zaposlenimi v bolnišnici v Wuhanu ugotovili visoko stopnjo strahu pri zdravstvenih delavcih. Ugotovili smo, da 89 % zaposlenih v zdravstveni negi dobi vse informacije, ki jih potrebujejo o delu, 96 % jih je imelo na voljo osebo, ki je posredovala informacije o delu, 95 % jih je imelo na voljo vso potrebno dokumentacijo o delu, 99 % jih je imelo na voljo dovolj opreme za osebno varnost in ustrezno zaščito pred okužbam in 97 % se jih je počutilo varno na svojem delovnem mestu. V primerjavi z zaposlenimi na primarni ravni med pandemijo COVID-19 (Halcomb et al., 2020) lahko opazimo paradoks, saj je bila tam večini zaposlenih v zdravstveni negi pomembna skrb za varnost zaposlitve, mnogi pa so poročali tudi o izgubljenih delovnih urah. V raziskavi, ki so jo izvedli Maciazsek idr. (2020) je le 30 % zdravstvenih delavcev poročalo o ustrezni zaščiti pred okužbo.

V raziskavi smo odkrili visoko stopnjo čustvene izčrpanosti pri skoraj dveh tretjinah zaposlenih v zdravstveni negi, kar je podoben rezultat kot med zaposlenimi v zdravstveni negi med izbruhom COVID-19 v Wuhanu (Hu et al., 2020). Prav tako smo ugotovili, da se 65 % zaposlenih v zdravstveni negi zaradi svojega dela počuti pod stresom, le 16 % pa jih je bilo v času raziskave zadovoljnih s svojo delom.

Zaposleni v zdravstveni negi z več odgovornostmi v svojem življenju so bolj nagnjeni k čustveni izčrpanosti, ki je temeljni element izgorelosti in slabega duševnega zdravja. Zaposleni, ki so bili razporejeni na druga klinična področja, so imeli višjo stopnjo čustvene izčrpanosti. To pomeni, da bi moral management v zdravstvenih institucijah razmisliti o zagotavljanju podpornih storitev za zdravstvene delavce, da bi jim pomagali pri soočanju s težavami v njihovem življenju. Psihološka podpora zdravstvenih delavcev je bistvenega pomena za kratkoročno in dolgoročno ohranjanje njihovega zdravja in dobrega počutja, predvsem ob visoki čustveni izčrpanosti in poklicnem stresu.

Literatura

- Adriaenssens, J., De Gucht, V., Maes, S. (2015). Determinants and prevalence of burnout in emergency nurses: a systematic review of 25 years of research. *International Journal of Nursing Studies*, 52(2), 649-661.
- Arslan, G., Yildirim, M., Wong, P.T.P. (2020). Meaningful living, resilience, affective balance, and psychological health problems during COVID-19. *PsyArXiv*, 1–31.
- Bradley, M., Chahar, P. (2020). Burnout of healthcare providers during COVID-19. *Cleveland Clinic Journal of Medicine*. Available at: <https://www.ccm.org/content/early/2020/07/01/ccjm.87a.ccc051>
- Halcomb, E., McInnes, S., Williams, A., Ashley, C., James, S., Fernandez, R., Stephen, C., Calma, K. (2020). The experiences of primary healthcare nurses during the COVID-19 pandemic in Australia. *Journal of Nursing Scholarship*, 31, 10.
- Hooper, C., Craig, J., Janvrin, D.R., Wetsel, M.A., Reimels, E. (2010). Compassion satisfaction, burnout, and compassion fatigue among emergency nurses compared with nurses in other selected inpatient specialties. *Journal of Emergency Nursing*, 36 (5), 420-427
- Hu, D., Kong, Y., Li, W., Han, Q., Zhang, X., Zhu, L.X. et al. (2020). Frontline nurses' burnout, anxiety, depression, and fear statuses and their associated factors during the COVID-19 outbreak in Wuhan, China: A large-scale cross-sectional study. *E Clinical Medicine*, 24, 100424.
- Hunsaker, S., Chen, H.C., Maughan, D., Heaston, S. (2015). Factors that influence the development of compassion fatigue, burnout, and compassion satisfaction in emergency department nurses. *Journal of Nursing Scholarship*, 47(2), 186-194.
- Kim, J.S., Choi, J.S. (2016). Factors influencing emergency nurses' burnout during an outbreak of middle east respiratory syndrome coronavirus in Korea. *Asian Nursing Research*, 10(4), 295-299.
- Maciazek, J., Ciulkowicz, M., Misisak, M., Szczesniak, D., Luc, D., Wiecezorek, T. et al. (2020). Mental health of medical and non-medical professionals during the peak of the COVID-19 pandemic: A cross-sectional nationwide study. *Journal of Clinical Medicine*, 9(8), 2527.
- Maslach, C., Jackson, S.E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2, 99–113.
- Maslach, C., Leiter, M.P. (2016). Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry*, 15(2), 103–111.
- Maslach, C., Leiter, M.P., Jackson, S.E. (2017). *Maslach Burnout Inventory manual* (4th ed.). Menlo Park: Mind Garden, Inc.
- Olson, K., Sinky, C., Rinne, T.S., Long, T., Vender, R., Mukherjee, S., et al. (2019). Cross-sectional survey of workplace stressors associated with physician burnout measured by the Mini-Z and the Maslach Burnout Inventory. *Stress and Health*, 35(2), 157-175.
- Shanafelt, T.D., Dyrbye, L.N., Sinsky, C., Hasan, O., Satele, D., Sloan, J., West, C.P. (2016). Relationship between clerical burden and characteristics of the electronic environment with physician burnout and professional satisfaction. *Mayo Clinic Proceedings*, 91(7), 836-848.
- Shanafelt, T., Ripp, J., Trockel, M. (2020). Understanding and addressing sources of anxiety among health care professionals during the COVID-19 pandemic. *JAMA*, 323(21), 2133-2134.
- Society of Critical Care Medicine. (2020). Clinicians report high stress in COVID-19 response. Available at: <https://sccm.org/Blog/May-2020/SCCM-COVID19-Rapid-Cycle-Survey-2>.
- Stehman, C.R., Testo, Z., Gershaw, R.S., Kellogg, A.R. (2019). Burnout, drop out, suicide: physician loss in emergency medicine, Part I. *Western Journal of Emergency Medicine*, 20(3), 485–494.
- World Health Organization. (2020). Geneva: Coronavirus disease (COVID-19). Weekly epidemiological update and weekly operational update. Available at: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports>.